

ΔΥΟ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μετά την κατάκτηση τῆς Πελοποννήσου οἱ Βενετοὶ γιὰ νὰ ὀργανώσουν καλύτερα τὴ διοίκηση καὶ τὴ λειτουργία τῆς νέας ἀποικίας εὐνόησαν καὶ καθύβουν τὴν ἴδρυση Κοινοτήτων σύμφωνα μὲ τὰ δικά τους θέσμ'α. Αὐτὰ συνεπάγονταν διάφορες ἀπαλλαγές τῶν μελῶν τους καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τὸ ἀρχικὸ σχέδιο τῶν Βενετῶν ὀδηγήθηκε σὲ ὑπερβολή, γιὰτὶ οἱ ἐκεῖ πληθυσμοὶ τὸ υἱοθέτησαν ἐνθερμα¹. Ἡ ἱστορία τοῦ κάθε τόπου, οἱ ποικίλλες ἀναστατώσεις ποὺ ἐπέφερε ἡ προσέλευση πολλῶν καὶ διαφορετικῶν νέων κατοίκων, ἡ γενικότερη ἀστάθεια καὶ ἐπικινδυνότητα τῆς περιοχῆς στὴν ἐποχὴ αὐτή, ἐπηρέασαν τὸ χαρακτήρα καὶ τὴ λειτουργία τῆς κάθε μιᾶς ἀπὸ τὶς παραπάνω Κοινότητες.

Δυὸ ἀντιπροσωπευτικὰ παραδείγματα τῶν διαφορῶν ποὺ ἀπαντοῦν εἶναι ἐκεῖνα τοῦ Μυστρά καὶ τῆς Βοστίτσας.

Ἡ Κοινότητα τῶν κατοίκων τοῦ Μυστρά ἰδρύθηκε ὕστερα ἀπὸ αἴτηση πρὸς τὸν καταστικατόρο Marino Michiel στὰ 1694², ἐνῶ τῆς Βοστίτσας συστάθηκε μὲ αἴτηση πρὸς τὸν Alessandro Molin, καπετάνιο General, ἕνα χρό- νο ἀργότερα³. Καὶ οἱ δύο ἀντιπροσωπεῖες ζήτησαν νὰ ἰδρῦσουν ἕνα κλειστὸ Συμβούλιο ἀπὸ cittadini.

Τὸ Συμβούλιο τοῦ Μυστρά θὰ συγκροτοῦσαν 60 συνολικὰ ἄτομα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 9 ἦταν Ἀθηναῖοι πρόσφυγες. Ὅλοι τους διέθεταν τοὺς τρεῖς ἀστικούς βαθμοὺς (3 gradi di civiltà)⁴, δηλαδὴ ἐπὶ τρεῖς γενεές τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τους δὲν εἶχαν ἀσχίσει «βάνουση» (χειρωνακτικὴ) τέχνη (arte meccanica). Στὴν αἴτησή τους τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου σημειώνονται ὀνομαστικά, μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπίθετό του ὁ καθένας, καὶ μὲ σειρά ἀνάμικτη, ἄσχετα δηλαδὴ ἀπὸ συγγένειες προσώπων. Ἀπὸ τὰ ἐπίθετα τῶν παραπάνω ἀτό-

1. Λ. Ρανκίου, Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἑνετοκρατίας (1685-1715), Πανδώρα 13 (1862-1863), σ. 5-6.

2. Σπ. Λάμπρου, Ἐγγράφα περὶ Λεωπούλων τοῦ Μυστρά, ΝΕ, 16 (1922), σ. 272-291.

3. Γ.Δ. Παναγόπουλου, Ἡ Ἀστικὴ Κοινότης τῆς Βοστίτσας κατὰ τὴν Β' Βονετοκρατίαν, Ἀθήνα 1981.

4. Σπ. Λάμπρου, ὁ.π., σ. 281.

μων μπορούμε να επισημάνουμε 35 συνολικά οικογένειες του Μυστρά, που μαζί με τις 9 των Αθηναίων φθάνουν σ' ένα σύνολο 44 οικογενειών, οι οποίες θα κρατούσαν στα χέρια τους τη διοίκηση της κοινοτικής ζωής του τόπου. Οι οικογένειες αυτές αντιπροσώπευαν το 16% περίπου του συνολικού αριθμού των οικογενειών του Μυστρά και το 1,5% των οικογενειών όλης της περιοχής του (territorio)¹. Περισσότερο σημαντικές και ισχυρές φαίνεται πως ήταν οι οικογένειες των Λεώπουλων, που συμμετείχαν στο Συμβούλιο με 5 μέλη, και των Καφένδη, που πρόσφεραν 4 μέλη· και ακόμα οι Δόξα που έδιναν 3 μέλη και οι Λογχαντισιότη και Γκούμα, που αντιπροσωπεύονταν με 2 μέλη ή κάθε μία. Σ' ό,τι αφορά την κοινωνική σύνθεση της ήγετικής αυτής ομάδας τα επίθετα μάς αφήνουν να μαντέψουμε ανάμιξη ντόπιων ιστορικών οικογενειών με δυτικά στοιχεία (Marietti, Mondinà, Scolari) και με μερικά που φαίνεται πως πρόσφατα είχαν ανέλθει κοινωνικά (Crevatà, Calfa).

Την αίτηση της Βοστίτσας κατέθεσαν τέσσερες κάτοικοι, που ζήτησαν την άδεια να συστήσουν «μια Κοινότητα προσώπων, ικανών για τέτοια τιμή» και σύμφωνα με τα πρότυπα των comunità των Ιονίων νήσων². Τα ιδιαίτερα προσόντα των προσώπων αυτών καθορίζονται κάπως διαφορετικά από εκείνα των μελών του Συμβουλίου του Μυστρά: Το σώμα της Κοινότητας θα αποτελούσαν 80 συνολικά άτομα που κατοικούσαν σε διάφορα μέρη του territorio της Βοστίτσας, αλλά ως τόπος συνάθροισής τους όρισθηκε η ίδια ή πόλη της Βοστίτσας. Τα άτομα ήταν από τα πιο αστικά που διέθετε η περιοχή, αλλά ταυτόχρονα, και τα πιο εύπορα. Είχαν γεννηθεί «άστοι» (civile di grado di nascimento) και δεν άσχοιούν «βάνουση» τέχνη³, αλλά δεν διέθεταν προφανώς τους 3 gradi di civiltà, όπως οι κάτοικοι του Μυστρά. Τα μέλη της Κοινότητας αναγράφονταν κατά οικογένειες αριθμημένες, 50 συνολικά, μερικές από τις οποίες αίσθητά πολυμελείς (π.χ. αρ. 1, 2, 7, 22, 34, 42, 43). Η υπ' αριθ. 34 οικογένεια δεν προβάλλει το επίθετό της, που φαίνεται πως είναι το Σταΐκος. Τα έξι μέλη που την αντιπροσωπεύουν διακρίνονται ως παιδιά του παπᾶ Δημήτρη και περίπου το ίδιο συμβαίνει και με τα δύο αδέρφια της υπ' αριθ. 41 οικογένειας, που είναι παιδιά του παπᾶ Λάζαρου.

Δύο άτομα διέθεταν δίπλα στο επίθετό τους και παρωνύμιο. Αν εξαιρέσουμε τους δύο Γκουνά (Νικολός και Κωσταντῆς) που δηλώνεται ότι είναι Αθηναῖοι, των υπόλοιπων δεν σημειώνεται η προέλευση. Όλες αυτές οι οικογένειες πρωτύτερα αποτελούσαν μέρος της Κοινότητας των Καλαβρύτων από την οποία αποχωρίζονταν για να συστήσουν τη δική τους παρέμεναν υ-

1. Β. Παναγιωτόπουλου, *Πληθυσμός και οικισμοί της Πελοποννήσου 13ος-18ος αιώνας*, Αθήνα, Έμπορική Τράπεζα Ελλάδος, 1985, σ. 280, 286: η πόλη στα 1700 διέθετε 280 οικογένειες, ενώ στο το territorio 3.375 οικογένειες.

2. Παναγόπουλου, *δ.π.*, σ. 25, 38.

3. *Ο.π.*, σ. 25, 34: άρθρο 1ο.

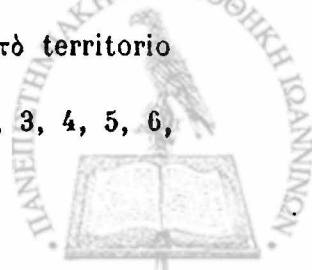
μως στη δικαιοδοσία του Προνοητή των Καλαβρύτων και κρατούσαν την ύποχρέωση εξ ήμισείας με την εκεί Κοινότητα να αναλαμβάνουν ακριβοδίκαια τὸ μέρος πὸ τὸς ἀντιστοιχεῖ στις χρηματικές και ἄλλες εἰσφορές πρὸς τὴ βενετική διοίκηση τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Οἱ οἰκογένειες τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ ἀντιπροσώπευαν τὸ 13 % τοῦ συνόλου τῶν οἰκογενειῶν πὸ διέμεναν στὴ Βοστίτσα και τὸ 6 % περίπου ἐκείνων πὸ διέμεναν στὸ territorio¹.

Τὰ προβλήματα τῆς Κοινοτήτάς τους, ὅπως τὰ συνέλαβαν οἱ cittadini τοῦ Μυστρά, συνοψίζονταν στὴν ἐξασφάλιση ἐπάρκειας τροφίμων και στὴ ρύθμιση πρὸς ὄφελος τῶν ἀδύνατων οἰκονομικὰ τῶν τιμῶν τῆς ἀγορᾶς, στὴν ἐξασφάλιση τῆς ἀκίνητης περιουσίας ἀπὸ νομική ἀποψη και ἀπὸ τις εἰσβολές ξένων ζῶν στοὺς ἀγρούς στὴ δημόσια υγεία και στὴν ἀσφάλεια τῶν οἰκογενειῶν τους, κι ἀκόμα στὴν ἀπόκτηση τοπικοῦ δικαστικοῦ φορέα. Οἱ κοινοτικοὶ ἀξιωματοῦχοι πὸ προβλέπονταν ἀπὸ τὸ καταστατικὸ και κάποιες εἰδικές διατάξεις ἐξυπηρετοῦσαν τις παραπάνω ἀνάγκες. Οἱ τρεῖς ἀνώτατοι ἄρχοντες (σύνδικοι) θὰ καθόριζαν τις τιμές τῶν γεωργικῶν προϊόντων τοῦ territorio τὸν καιρὸ τῆς συλλογῆς τους, γιὰ νὰ ρυθμίζεται τὸ ἐμπόριο. Δύο ἀγορανόμοι θὰ καθόριζαν συμφέρουσες τιμές γιὰ τὰ ἄλλα τρόφιμα πὸ πουλιόντουσαν στὰ ἔγρια τῆς πόλης και τοῦ προαστείου. Γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ τὰ ἐδώδιμα πὸ μεταφέρονταν στὴν πόλη θὰ πουλιόντουσαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες σὲ λιανικὴ πώληση πρὶν ἀγορασθοῦν ἀπὸ τοὺς χονδρέμπορους. Ἡ ἴδρυση κοινοτικῆς σιταποθήκης με εἰδικὴ θέση ἀποθηκάρου ἐξυπηρετοῦσε τις ἀνάγκες τῶν φτωχότερων τῆς Κοινοτήτας. Καὶ τέλος ἀπαγορευόταν ἡ κοπὴ τῶν καρποφόρων δένδρων. Ἐπίσης ἰδρύονταν: πρωτοβάθμιο δικαστήριον ἀπὸ τρεῖς δικαστὲς και ὀκτὼ ὑπαλλήλους, ἕξ θέσεις υγιονόμων και ἑνὸς γραμματέα τους, δύο θέσεις, ἐκτιμητῶν γιὰ τις ἀποτιμήσεις τῶν ζημιῶν στοὺς ἀγρούς, στις ἀρμοδιότητες τῶν ὁποίων ὁ Michiel πρόσθεσε και τις ἐκτιμήσεις τῶν ἀκινήτων κατὰ τις κτηματικές διαφορές. Οἱ βελτιώσεις ἢ ἀλλαγές πὸ ἐπέφεραν οἱ Βενετοὶ στὰ παραπάνω αἰτήματα ἦταν σχετικὰ ἀσήμαντες. Σημειώνουμε μόνον τὴν προσθήκη δύο θέσεων ὑπευθύνων γιὰ τοὺς δημόσιους δρόμους, πὸ νὰ φροντίζουν νὰ εἶναι πάντα ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ ἀπορρίματα².

Τὰ ἴδια περίπου προβλήματα φαίνεται ὅτι ἀντιμετώπιζε ἡ Κοινότητα τῆς Βοστίτσας, ἀν και τὸ κείμενο τῆς Πρεσβείας της δὲν εἶναι καθόλου ὀμιλητικὸ, παρὰ ἀναφέρει σχεδὸν μόνον τὰ κοινοτικὰ ἀξιώματα και τις ἄλλες ρυθμίσεις πὸ ἐπιδιώκονται. Ἰδιαιτερότητες ἴσως μαρτυροῦν κάποιες μικρὲς διαφορές: Ἡ λιανικὴ πώληση τῶν ἐδώδιμων ἐπιτράπηκε ἐδῶ νὰ διαρκεῖ ὀκτὼ ὀλόκληρες μέρες. Οἱ δύο ἐπιστάτες τῶν δρόμων ἔχουν κύριο καθῆκον τους νὰ

1. Στὰ 1700 στὴν πόλη τῆς Βοστίτσας διέμεναν 383 οἰκογένειες, ἐνῶ στὸ territorio της 879 συνολικά. (Β. Παναγιωτόπουλου, ὁ.π., σ. 279).

2. Λάμπρου, ὁ.π., σ. 274, 275, 276, 278, 281, 283, 284, 285 ἄρθρα 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 25, 27.

ἀποτρέπουν τις καταπατήσεις τους ἀπὸ ἐκείνους πού οἰκοδομοῦν. Ὁ ἀποθηκάριος θὰ ἀνελάμβανε τὴ φύλαξη ὄχι μόνο σιτηρῶν ἀλλὰ καὶ ζωοτροφῶν, ἔππων κ.ἄ., ἐνῶ γιὰ τὴν προστασία ἀπὸ τις ληστεῖες προτεινόταν ἡ ἐκλογή ἐνὸς ἀγροφύλακα (μειντάνη). Οἱ ἐκτιμητὲς τῶν ζημιῶν εἶχαν ἰδιαίτερη ἀρμοδιότητα καὶ γιὰ τὴν ἀποτίμηση τῶν προικῶν. Σαφὴς μίμηση ἄλλων προτύπων καὶ πιστὴ ἀντιγραφή τῶν καταστατικῶν τῆς Ἐπτανήσου, εἶναι τὰ Capitoli τῆς Κοινότητος τῆς Βοστίτσας, πού ἰδρύουν ἀξιώματα διαδικαστικῆς λειτουργίας (= 2 ἀντιλέγοντες, 2 κήνσορες), πού λείπουν ἀπὸ τὸ καταστατικὸ τοῦ Μυστρᾶ¹. Τὰ capitoli ὅμως τοῦ τελευταίου φαίνονται ἀποτέλεσμα ἐπιλογῶν τῶν κατοίκων του, βασισμένων στὴν πείρα καὶ τὴ γνώση τῶν εἰδικῶν προβλημάτων. Γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν οἰκογενειῶν τους σὲ περίοδο πολέμου ζήτησαν τὴν παραχώρηση 40 σπιτιῶν μέσα στὸν περίβολο (recinto) τῆς πόλης². Ὁ ἀριθμὸς δὲν ἀνταποκρίνεται στὸ σύνολο τῶν οἰκογενειῶν πού διέθεταν μέλη στὸ Συμβούλιο. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς ἴσως εἶχαν ἤδη ιδιόκτητα κτίρια ἐκεῖ, ἀλλὰ ὀπωσδήποτε τὸ μέτρο αὐτὸ πρόβλεπε καὶ συγκατοικήσεις, τουλάχιστον συγγενικῶν οἰκογενειῶν. Πάντως εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ πλειοψηφία διέμενε ἔξω ἀπὸ τὴν κυρίως πόλη, στὸ προάστειο ἢ τις ἀγροικίες. Παρ' ὅλα ταῦτα σημαντικὸ μέρος τῶν αἰτημάτων τους ἀφοροῦσε τὴν προβολὴ καὶ ἰδιαίτερη μεταχείριση τῶν κατοίκων τοῦ Μυστρᾶ καὶ εἰδικότερα τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου. Μιὰ μεταχείριση πού σχετιζόταν μὲ τὴν «τιμὴ» τῆς τάξης τους-καθορισμένη ἀπὸ ἀξίες τῆς ἐποχῆς-καὶ τὴν κατοχύρωση τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τους ἀπὸ τις ἀνταπαιτήσεις κατοίκων ἄλλων περιοχῶν (forestieri). "Ἐτσι κανεὶς cittadino δὲν ἔπρεπε γιὰ τὰ σφάλματά του νὰ ἀπαγχονισθεῖ ἢ νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς γαλεότος, παρὰ μόνο νὰ καρατομηθεῖ³. Ἀρνήθηκαν κατηγορηματικὰ τὴ συμμετοχὴ τους στὴ στράτευση τῆς πολιτοφυλακῆς (scolari bombardieri), μεταθέτοντας ὅλη τὴ σχετικὴ εὐθύνη στοὺς popolari⁴. Ἐξασφάλισαν τὴν κληρονομικὴ μεταβίβαση τῆς ιδιότητος τοῦ cittadino στὰ παιδιά τους καὶ ζήτησαν οἱ δημοπρατήσεις τῶν φόρων νὰ κατακυρώνονται μόνο σὲ ντόπιους καὶ νὰ μὴν ἐπι-

1. Παναγόπουλου, ὁ.π., σ. 27, 34: ἄρθρα 4ο, 5ο.

2. Λάμπρου, ὁ.π., σ. 278, 284: ἄρθρο 26ο. Νομίζουμε ὅτι ἐδῶ ἐννοεῖ τὸ ἀνώτερο μέρος τῆς πόλης. Ἡ città τοῦ Μυστρᾶ διακρινόταν σὲ 3 τμήματα: Τὸν πρῶτο, χαμηλότερο περίβολο (primo recinto), τὸν δεύτερο καὶ ἀνώτερο (recinto superior), καὶ τὸ borgo di Missocori, πού προφανῶς βρισκόταν ἀνάμεσα στὰ ἄλλα δύο τμήματα· γι' αὐτὸ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τὸ ἐπέλεξαν γιὰ ἔδρα τοῦ πρωτοβάθμιου δικαστηρίου του (ἄρθρο 4). Στὰ 1700 τὸ πιὸ πυκνοκατοικημένο ἦταν τὸ ἄνω μέρος μὲ 102 οἰκογένειες, ἐνῶ τὸ primo recinto καὶ τὸ borgo διέθεταν ἀπὸ 89 οἰκογένειες (Παναγιωτόπουλου, ὁ.π., σ. 285). Ἴσως ἡ ἰδρυση τῆς comunità συνέβαλε στὴ διαμόρφωση τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν.

3. Λάμπρου, ὁ.π., σ. 277, 283: ἄρθρο 16ο. Ὁ Michiel ἄλλαξε τὴ διατύπωση: Μὲ ἐξαίρεση περιπτώσεις φόνου καὶ κλοπῆς κανεὶς νὰ μὴν συλλαμβάνεται στὴν οἰκία του καὶ νὰ ὀδηγεῖται στὴ φυλακὴ γιὰ ἀδικήματα.

4. Ὁ.π., σ. 283, 286.

τρέπεται σέ forestieri νά άποκτοϋν άκίνητη περιουσία μέσα στην πόλη του Μυστρά. 'Ο Marin Michiel όμως δέν ενέδωσε στα δύο τελευταία αίτήματα άποσκοπώντας στη δημογραφική και οικονομική τόνωση τής περιοχής¹.

'Ανάλογα αίτήματα τής Βοστίτσας, χωρίς όμως αίτιολόγηση, είναι οι όροι νά μήν συμμετέχουν τά μέλη τής Κοινότητας και οι κάτοικοι τής πόλης στον έξοπλισμό των γαλερών και νά μήν συλλαμβάνονται στις οίχιές τους για ιδιωτικά χρέη².

'Η Βοστίτσα και ό Μυστράς δέν ήταν σίγουρα οι πιο πυκνοκατοικημένες πόλεις τής Πελοποννήσου, αλλά συμπεριλαμβάνονταν στα 1700 στους 15 οικισμούς με περισσότερους άπό 1000 κατοίκους³. Και τις δύο περιοχές χαρακτηρίζουν στοιχειά ύποβάθμισης τής καθημερινής ζωής, όπως ήταν οι ληστείες και ή έλλειψη καθαριότητας. 'Ανάμεσα στις δυό Κοινότητες όμως υπάρχουν διαφορές, που άφορούν τή διοικητική τους όργάνωση και τήν ταξική σύνθεση, τή νοοτροπία, καθώς και τó πολιτιστικό επίπεδο των μελών τους⁴. Τó territorio τής Βοστίτσας είχε έποικισθει με κατοίκους τής 'Αθήνας, των Σαλώνων, αλλά και άλλων περιοχών τής 'Ελλάδας⁵ και ή Κοινότητά του άποτελοϋσε μιá νεοσύστατη πληθυσμιακή όμάδα, με κύριο δομικό γνώρισμα τήν πολυπυρηνική έστία. Σε σχέση με τήν Κοινότητα του Μυστρά ήταν αριθμητικά αντιπροσωπευτικότερη του πληθυσμού του territorio. 'Εξαρτημένη άπό τά Καλάβρυτα σκόπευε στην προσωπική της αυτόνόμηση και πρόοδο μέσα και άπό τó θεσμό τής comunità. 'Η Κοινότητα του Μυστρά ύπερτερεί, όντας αυτόάρκης διοικητικά, αλλά ταυτόχρονα παρουσιάζει και εύδιάκριτα μεγαλύτερο βαθμό άστικοποίησης. Περιοχή μή παραθαλάσσια, ό Μυστράς ύπέστη ίσως μικρότερης κλίμακας άναστατώσεις άπό τήν προσέλευση πολλών και διαφορετικών προσφύγων, διατηρώντας μεγάλο μέρος των παλαιών της κατοίκων. Τά capitoli του μαρτυροϋν για μιá μακρά ιστορική συνέχεια μέσα άπό τις πολιτικές άλλαγές και έξελίξεις⁶.

1. "Ο.π., σ. 277, 278, 283, 285: άρθρα 20, 30.

2. Παναγόπουλου, δ.π., σ. 28, 35: άρθρα 13ο, 18ο.

3. Παναγιωτόπουλου, δ.π., πίνακας 22, σ. 184.

4. Είναι χαρακτηριστικό ότι ό γραμματέας τής Κοινότητας τής Βοστίτσας έπρεπε να είναι forestiero, επειδή ή περιοχή δέν διέθετε έγγραμματος (Παναγόπουλου δ.π., σ. 27, 34, άρθρο 7ο).

5. 'Απ. Βακαλόπουλου, 'Ιστορία του Νέου 'Ελληνισμού, τ. Δ', Θεσσαλονίκη 1978, σ. 55-56.

6. Βλ. και Παναγιωτόπουλου, δ.π., σ. 185.

RIASSUNTO

DUE COMUNITA' DEL REGNO DI MOREA

di

Fani Mavroidi

In base agli statuti pervenutici si fa un confronto tra la comunità di Vostizza e quella di Mistrà.

La comunità di Vostizza si è costituita separandosi da quella di Calavrita. Con quest'ultima però mantenne dei legami; infatti, sarà il provveditor di Calavrita a convocare il consiglio ed a presiedere il foro giudiziario. Al contrario, la comunità di Mistrà risulta autonoma, con una forma di sviluppo intrinseco.

A Vostizza siamo davanti ad un corpo sociale che sta acquistando i suoi primi connotati di vita cittadina. I membri della comunità sono elencati a gruppi di famiglia (fara) ed in certi casi manca proprio il cognome (p. e. figlio di papà Dimitri). Di fronte a questa realtà, che rispecchia indubbiamente un passaggio dalla campagna alla città, il consiglio di Mistrà dimostra un'assetto avanzato; i membri che lo compongono, registrati a titolo individuale e senza qualche altro criterio, provengono nella gran parte dal borgo, mentre quelli di Vostizza abitano nel territorio più ampio. Il consiglio di Vostizza presenta una forma, possiamo dire, forzata, da quelli che si è potuto reperire nel contado tra i più benestanti. Anche un paragone dei testi degli statuti conferma la differenza qualitativa tra le due comunità. Il testo di Vostizza non si scosta da simili in materia di altre località sotto il dominio veneziano. Nello statuto di Mistrà invece si tiene conto delle peculiarità locali ed è chiara una mentalità selettiva per la formazione del consiglio. La comunità di Mistrà tramanda una tradizione vecchia, mentre quella di Vostizza deve la propria nascita alle congiunture di questo periodo.

